

dr hab. Krzysztof Nerlicki, prof. US

Uniwersytet Szczeciński

Instytut Językoznawstwa

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Aleksandry Przymusińskiej pt.
Kreative Schreibmethoden und ihre Einsatzmöglichkeiten im DaF-Unterricht
auf dem Sprachniveau A2 (Kreatywne metody pisanie i ich zastosowanie w
nauczaniu języka niemieckiego jako obcego na poziomie A2)

1. Informacje ogólne, struktura pracy i jej ocena

Przedłożona rozprawa doktorska jest wynikiem badań glottodydaktycznych nad rozwijaniem sprawności pisanie kreatywnego w nauce języka niemieckiego jako obcego. Praca napisana jest w języku niemieckim, składa się ze: wstępu, trzech rozdziałów teoretycznych (Kapitel I–III), jednego rozdziału empirycznego (Kapitel IV), podsumowania, streszczeń w języku polskim i angielskim, wykazu literatury, tabel, diagramów i modeli oraz załączników – łącznie 500 stron maszynopisu. Struktura pracy nie budzi zastrzeżeń. Proponuję tylko przy ewentualnej publikacji zmienić numerację podsumowania rozdziału drugiego – nie punkt 2.3.5, tylko (biorąc pod uwagę podsumowania rozdziałów pierwszego i trzeciego) jako podrozdział 2.4.

2. Ocena części teoretycznej

W rozdziale pierwszym Doktorantka zajmuje się problematyką rozwijania sprawności pisanie w odniesieniu zarówno do języka ojczystego, jak i obcego. Przedstawia definicje: sprawności pisanie oraz kompetencji w pisanie, dyskutuje modele pisanie i nauczania tej sprawności, z uwzględnieniem jej poszczególnych

subprocesów – planowania, formułowania i redagowania. Mgr Przymusińska omawia także typologię ćwiczeń i zadań w pisaniu oraz jego funkcje w nauce języka obcego. Lekturę tekstu ułatwiają zestawienia tabelaryczne, pozwalające na porównanie poszczególnych definicji i koncepcji związanych ze sprawnością pisania. Jak wspomniałem, Doktorantka sięga do badań związanych z rozwijaniem tej sprawności w kontekście języka ojczystego i obcego – i to jest dużym walorem pracy. Jednak czasem czytelnik może się zastanawiać, czy Autorka odnosi się do rozwoju tej sprawności w kontekście nauczania języka ojczystego, czy obcego, czy też dany problem ma charakter uniwersalny. Za zbędne uznaję objaśnianie czytelnikowi, kim byli Piaget (przypis na s. 29) i Wygotski (s. 43).

Rozdział drugi stanowi zasadniczą podbudowę teoretyczną części praktycznej – mgr Przymusińska przedstawia w nim historię rozwoju, główne założenia i koncepcje dydaktyczne pisania kreatywnego. Na uwagę zasługuje fakt, że Doktorantka uwzględnia w dyskusji czynniki emocjonalne i poznawcze uczących się, np. wpływ na motywację do nauki, style uczenia się etc. Nie pomija przy tym wpływu pisania kreatywnego na nauczycieli – ich warsztat pracy, autonomię i emocje.

Problematyce oceniania w nauczaniu pisania kreatywnego poświęcony jest trzeci rozdział. Autorka szeroko opisuje kryteria oceny oraz narzędzia służące ewaluacji. Podejmuje także temat korekty błędów. Ważne miejsce zajmuje w dyskusji problem samooceny przez uczących się w kontekście rozwoju sprawności pisania. W ewentualnej publikacji warto go rozszerzyć i uzupełnić o nowe publikacje w tym zakresie.

Podsumowując, część teoretyczna stanowi bogate źródło informacji na temat rozwoju sprawności pisania w procesie dydaktycznym, w tym pisania kreatywnego. Doktorantka opanowała warsztat analizy literatury przedmiotu. W ewentualnej publikacji proponuję, aby wybrzmiał także krytyczny głos Autorki i jej stanowiska – szczególnie w odniesieniu do tych koncepcji, które na poziomie

deklaratywnym są ciekawymi propozycjami, jednak w odniesieniu do praktyki glottodydaktycznej – trudne w realizacji.

3. Ocena części empirycznej

Część empiryczną zawiera rozdział czwarty rozprawy. Na początku mgr Przymusińska przedstawia stań badań nad kreatywnym pisaniem, ze szczególnym uwzględnieniem polskiego kontekstu glottodydaktycznego. Słusznie zauważa, że liczba projektów i prac w tym zakresie jest niewielka, dlatego jej rozprawa uzupełnia tę lukę. Dużą część uwarunkowań metodycznych przedstawianego projektu zajmuje opis badania w działaniu (ss. 182–194) – w mojej ocenie jest on za obszerny, a sama definicja badania w działaniu powinna się znaleźć na początku punktu 4.2.1, a nie dopiero w punkcie 4.2.2. Na s. 196 Doktorantka opisuje hipotezy badawcze. Jedną z nich brzmi następująco: *Die Entwicklung der linguistischen Kompetenzen wird bei den Lernenden während des Forschungsprojekts linear verlaufen*. Mam wątpliwość odnośnie określenia *linguistische Kompetenzen*, które – Autorka przytacza je już w punkcie 1.2.1, tabeli 2 – powinny raczej brzmieć *sprachliche Kompetenzen* (kompetencje językowe). Rozumiem, że Doktorantka przejęła ten termin z literatury przedmiotu, ale w mojej opinii jest on błędny. Warto się do tego odnieść – już w części teoretycznej (nawet w przypisie) – przy ewentualnej publikacji rozprawy. Wzorcowo opisano narzędzia badawcze, grupę uczniów poddanych badaniu – m.in. ich kompetencje językowe oraz poglądy na temat miejsca pisania w nauce języka. Wnikliwej analizie poddano podręcznik *Welttour Deutsch*, stanowiący podstawę nauczania języka niemieckiego w tej grupie.

Sama koncepcja badania – podział na tzw. duże (zasadnicze) i małe (uzupełniające, utrwalające) lekcje pisania kreatywnego (*Große und kleine kreative Schreibstunden* – por. podrozdział 4.4) – zasługuje na pochwałę i świadczy o dobrym warsztacie empirycznym Doktorantki. Autorka z dużą skrupulatnością

przedstawia poszczególne fazy przeprowadzonych w projekcie lekcji (wprowadzenie, przebieg, ewaluacja). Przy ewaluacji korzysta także z badań dotyczących samooceny uczniów, m.in. za pomocą dzienniczków.

Podsumowanie wyników badania i wyciągnięte wnioski są kompletne i pokazują wieloaspektowość zalet pisania kreatywnego, co przekłada się także na rozwój innych sprawności językowych oraz kompetencji interkulturowych. Zgadzam się z Autorką, że istotą sprawy, decydującą w dużej mierze o powodzeniu realizacji danego ćwiczenia lub zadania, jest klarownie sformułowane polecenie i określenie celu.

Podsumowując, część empiryczna stanowi cenny wkład do badań glottodydaktycznych nad rozwojem sprawności pisania na lekcjach języka niemieckiego jako obcego w polskim kontekście edukacyjnym. Szczególnie trzeba podkreślić, że praca powstała jako efekt badania w działaniu, jako wynik osobistych doświadczeń Autorki, co niewątpliwie poszerza jej wiedzę i kompetencje – zarówno w odniesieniu do praktyki szkolnej, jak i kompetencji badawczych. Część badawcza ma wysokie przełożenie na praktykę szkolną i może być wykorzystana jako materiał lekcyjny.

4. Ocena warstwy językowej i edycji pracy

Praca jest napisana poprawnym językiem niemieckim, dostrzegłem jedynie niewielkie uchybienia (np. w zapisie lat – jest: *1960er Jahre*, powinno być – *1960er Jahre*; s. 18 – *seit den 1990er-Jahren des 20. Jahrhunderts* – to jest tautologia itd.). W przypisie nr 5 (s. 25) Autorka objaśnia znaczenie skrótu GER, ale używa go już w przypisie nr 3. Warto przed ewentualną publikacją dokonać ponownego przeglądu tekstu.

5. Ocena wykorzystanej literatury przedmiotu

Literaturę przedmiotu wykorzystano poprawnie. W mojej opinii należy także w większym wymiarze odnieść się do literatury anglojęzycznej i najnowszych publikacji.

Doktorantka, powołując się na daną publikację, za pomocą źródeł pośrednich (*cytowane za*), nie wykazuje tej publikacji w bibliografii. Uważam, że wszystkie źródła powinny być wykazane: Na s. 49 Autorka przedstawia model nauczania pisania według Augsta (1988), ale czytelnik nie wie, z jakiej publikacji on pochodzi. Podobnie rzecz się ma z innym przypadkiem: Na ss. 43, 44 jest mowa o modelu Hayes'a/Flower (1980), ale nie ma odniesienia do publikacji w bibliografii. Na s. 47 Doktorantka wspomina o innych modelach Hayes'a/Flower z lat 1996, 2001, 2012 – brak odniesień w bibliografii. Zalecam gruntowne przejrzanie publikacji i uzupełnienie literatury w przypadku wydania rozprawy drukiem.

6. Konkluzje

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska stanowi istotny wkład do badań glotodydaktycznych w zakresie nauczania sprawności pisania. Zamieszczone powyżej uwagi nie umniejszają znaczenia pracy.

W mojej opinii rozprawa doktorska przygotowana przez mgr Aleksandrę Przymusińską spełnia wymogi stawiane tego typu pracom zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Wnioskuje zatem o dopuszczenie mgr Aleksandry Przymusińskiej do dalszych etapów postępowania o nadanie Jej stopnia doktora w dyscyplinie językoznawstwo.

Szczecin, 22 września 2025 r.

dr hab. Krzysztof Nerlicki, prof. US